

Na de komma, een project over slavernij en culturele identiteit

Achtergrond

Over slavernij en in het bijzonder het Nederlandse slavernijverleden is veel materiaal voorhanden.

Er is de afgelopen jaren ruim aandacht aan besteed, onder meer door de excuses die de premier, andere ministers en de koning namens de Nederlandse staat, hebben aangeboden aan de regeringen van landen die in het verleden slachtoffer waren van de Nederlandse slavernijpraktijk.

In kringen van (onder meer) Surinaamse, Caraïbische en Javaanse nakomelingen leeft een hernieuwd bewustzijn van de invloed die de slavernij op hun voorouders en ten slotte ook op henzelf en anderen in onze huidige maatschappij heeft gehad.

Dit bewustzijn leidt tot een sterke identificatie met degenen die door de eeuwen heen het slachtoffer werden van slavernij en tegelijkertijd het besef, dat allerlei vormen van hedendaags racisme en discriminatie mede hun wortels hebben in ons slavernijverleden.

Deze identificatie uit zich in uiteenlopende emoties en manifestaties, van boosheid en diepe verontwaardiging tot oprechte trots en een groot gevoel van eigenwaarde.

Dit emotioneel geladen gedachtegoed vormt de basis voor een stroom van culturele uitingen in de vorm van monumenten, herdenkingen, festiviteiten, literatuur, films, tentoonstellingen, theater en debatten.

Onderwijs

Het is nog niet zo lang geleden dat in de geschiedenisboeken over de zogenaamde VOC-mentaliteit uitsluitend in positieve termen werd geschreven. Datzelfde geldt voor ons kolonialisme en de 'politie acties' in Nederlands-Indië.

Nog steeds vindt een deel van de Nederlanders dat we trots mogen zijn en blijven op onze ondernemende voorouders, die ons kleine landje in de vaart der volkeren hebben voortgestuwd. Slavernij wordt daarbij gezien als "collateral damage". Onze Vaderlandse geschiedenis was vooral oorlogsgeschiedenis met verhalen over heldhaftig verzet en wereldwijde veroveringen.

Er is in dat opzicht het een en ander veranderd. Rond ons slavernijverleden en de doorwerking daarvan in onze huidige maatschappij bestaat behoefte aan nieuwe verhalen. Verhalen die recht doen aan het hiervoor beschreven nieuwe bewustzijn.

Onze huidige maatschappij vertoont nog onmiskenbare trekken van racisme, discriminatie en uitsluiting, de drijfveren achter slavernij.

Dit project gaat daaraan zeker niet voorbij, maar kiest voor het positieve gegeven dat culturele identiteiten en afkomst een vitale bron kunnen zijn van zelfbewustzijn en creatieve kracht.

Onze lesbrieven

Een paar uitgangspunten:

- Lesmateriaal moet bij voorkeur plug & play zijn: direct bruikbaar met weinig tot geen voorbereidingstijd.
- Lesmateriaal moet vooral visueel zijn en uitnodigen tot identificatie en meedoen.
- Een les mag niet langer duren dan 45 minuten.

De didactische leidraad zijn de zogenaamde *competenties*, verdeeld in kennis, vaardigheden en attitude. Dat houdt in dat we ons afvragen wat de kinderen na afloop van iedere les:

- **weten:** feiten, woorden, betekenissen, begrippen, jaartallen enz.
- **kunnen:** bijvoorbeeld een stamboom maken, een route of een land aan aanwijzen op een wereldkaart enz.
- **verwoorden:** hun mening of houding bepalen, willen nadenken, luisteren, vragen, onder woorden brengen of verbeelden.

Dit leidt tot de volgende **opzet in drie lessen:**

Les 1 gaat over de geschiedenis.

Belangrijk is dat de kinderen snappen dat slavernij van alle tijden en werelddelen is (er is in de bijbel al sprake van slavernij: 3.000 jaar geleden) en dat Nederland in dat opzicht bepaald geen uitzondering was. En dat er ook nu nog vele vormen van slavernij bestaan.

De routes, het vervoer, de markten, het systeem.

Les 2 gaat over de Nederlandse slavernijpraktijken. Kolonies, plantages, de praktijk.

De opstanden, de contractarbeiders, het gevecht om behoud van de eigen cultuur, de afschaffing, de nasleep, de doorwerking.

Les 3 gaat over de huidige situatie. De veelkleurige samenleving, culturele identiteit, 'we zijn wereldkinderen, in een wereldstad op een wereldschool'.

De aanpak

Het belangrijkste didactische uitgangspunt is dat we uitgaan van de vragen die de kinderen stellen na het lezen van de krant en het zien van de films.

De verhalen roepen uiteraard vragen op.

Sommige zijn **feitelijk:** de wie-wat-waar-wanneer en hoe vragen.

Als ook de leraar het antwoord niet weet, gaat de klas op onderzoek uit: googelen dus of andere bronnen raadplegen. Op onze website staan voor dat doel al verschillende bronnen.

Andere vragen zijn **inhoudelijk:** denkvragen. De waarom? vragen.

De leraar inventariseert de vragen en organiseert een klassengesprek. Kan eerst in groepjes (per vraag) en daarna klassikaal. De leraar vat samen en trekt conclusies.

De kinderen kunnen daarna hun ideeën verbeelden in verhalen, gedichten, tekeningen, dialogen filmpjes, collages enzovoort enzoverder.